

STARBÄCK, CARL GEORG

Samuel Owen : lefnadsteckning af Z ; med porträtt

Norrköping
1863

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

OWEN, S.

=

Bib

50

3

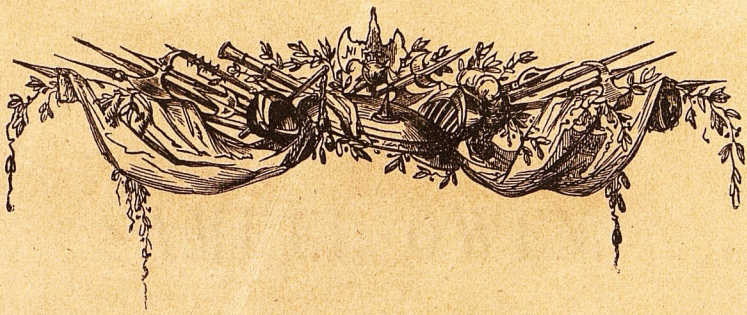

Kungl. biblioteket

0 0000 000002447

Bringe.
Su.
(Prel)

Historiskt Bildergalleri.

III.

SAMUEL OWEN

OCH

SIGFRID ARON FORSIUS.

Lefnadsteckningar.

NORRKÖPING,
FÖRENINGENS BOKTRYCKERI.

SAMUEL OWEN.

LEINA DSTECKNING

24

SAMUEL OWEN

1827

STENOGRAFISKA FÖRHÅLLANDEN

med porträtt.

NORRÖPING

Börsboken Holmström

1827

SAMUEL OWEN.

LEFNADSTECKNING

AF

Z. [STARBÄCK, c. 9.]

Med porträtt.

NORRKÖPING,
Föreningens Boktryckeri,
1863.

Samuel Owen.

Hvar en fast vilja finnes, der bryter hon sig väg fram. Det finnes ett gammalt ordspråk som säger, "att menniskan kan hvad hon vill", och i många fall synes det ega sin fullkomliga riktighet, ehuru de äro mycket sällsynta, som kunna från början se så klart framför sig, att de med visshet kunna rikta sina sträfvanden mot ett visst mål. De allra flesta bestämmas af omständigheterna och sluta, der hvarken de sjelfva eller någon annan kunnat ana.

Detta gäller äfven om Samuel Owen. Ett såg han klart, ett begär uppfyllde hela hans själ, det var att gå framåt, — det öfriga gjorde omständigheterna. Dessa sednare utstakade riktningen för hans sträfvanden. Men "omständigheterna" — hvad är det för en makt? Har icke människan sin fria vilja? Bestämmer hon sig icke sjelf? Vi svara härpå enkelt: det är Gud som är omständigheternas herre, det är han som leder människornas öden. Människan är fri, hon kan hvad hon vill, hon kan gå framåt både i godt och ondt, — men Herrans välsignelse hvilar endast öfver det förra. Den redliga viljan och det ärliga arbetet — det är hufvudsaken här i lifvet. Sedan kommer Guds välsignelse af sig sjelf. Och Guds välsignelse det är en evighetsblomma, som doftar ännu i vår ålders afton, och slår beständigt ut nya skott och nya blommor, fast de icke alltid synas för det kroppsliga ögat.

Helt nära staden Drayton i landskapet Shropshire i vestra England ligger en liten by som heter Northon. Här föddes Samuel Owen. Fadren var en utmärkt agronom, men lefde dock i ringa vilkor, så att den lilla Samuel måste vid 10½ års ålder lemna fädernehemmet och på egen hand söka göra sin lycka i verlden. Han hade då gått ett år i skola, så att han kunde läsa innantill och hjälpligt skrifva, men mera kunde han icke, och det var icke mycket, då han skulle ut i verlden.

Först kom Samuel till en herrgård i närheten, der han blef antagen som gäsvaktare. Men efter ett par år började han hjälpa till vid åkerbruket så väl på herrgården som hemma hos fadren. Så blef han 17 år gammal. Då blef han båtkarl; men kamraterna voro af sådan art, att Samuel snart måste öfvergifva både dem och yrket. Han gick upp till husbonden och bad att få flytta, och sade öppet de skäl, som bestämde honom. Mannen såg på honom något förvånad, men så tog han upp en guinée och gaf till afskedsgåfva, och så fick Samuel flytta.

Han kom nu i lära hos en timmerman och snickare på de vilkor, att han skulle blifva hos snickaren 3 år, och första året erhålla 5 rdr i veckan, andra året 6 rdr och det tredje 7 rdr i veckan, men under hela tiden sjelf hålla sig med allt hvad han behöfde. Tiden gick så undan. Men allt så stod den unge snickarens håg på att inhemta något mera vetande, än hvad han kunde vinna vid hyfvelbänken. En aftonskola fanns, der arbetare kunde inhemta de första grunderna i de matematiska vetenskaperna, och afgiften för undervisningen var lämpad efter arbetarnes vilkor. Men huru billig denna afgift än var, så var den dock för stor för Owens tillgångar. Det skulle kosta hans halfva veckolön, och sedan var det ej mycket öfver till kläder och föda. Huru han

emellertid funderade på saken, beslöt han till slut att offra sin halva veckolön. Begäret efter vetande var för stort, han kunde ej längre motstå det. Han började således sin skolgång, och för att fylla det tomrum i kassan, som deraf blef följden, tog han sig för att hvarje dag när han kom hem från skolan, och det var kl. 10 om qvällarne, arbeta ett par timmar för egen räkning. Det oaktadt var han dock på verkstaden hvarje morgon kl. 6, såsom han skulle vara. Till frukost kokade han sig thé af krusmynta och mejram eller salvia, och åt dertill bröd. Det var alltihop, och ofta måste han mätta sig med detsamma både till middag och qväll. Det var en klen kost, men det gick för sig. Hans arbete på fristunderna slog sig emellertid bra ut, och han gynnades af ett eget påhitt.

En af gesällerna på verkstaden hade köpt sig en hyffel, som var af ett utmärkt arbete och väckte allmän beundran. Äfven Samuel stod och betraktade den förträffliga hyffeln, och när han sedan blef ensam, spökade ännu den der hyffeln för honom. Men en tanke sprang i detsamma fram för honom. "Tänk om du kunde göra en sådan, du skulle då betydligt kunna förbättra dina vilkor." Vid första lediga stund satte Samuel sin plan i verket, och efter några dagar hade han sin hyffel färdig. Och den var både i afseende på utseende och duglighet så lika den äkta, att om ej tillverkarens namn stått på denna, skulle man omöjligen kunnat skilja de båda hyflarna åt. Detta måste dock på ett ovedersägligt sätt bevisas, ty det vet man väl, att alltid gifves det något att klandra på nybörjarens arbete, äfven om det är aldrig så bra, ja äfven om det vore ett fulländad mästerverk. För att vinna detta erkännande, hittade den unge snickarlärlingen på det rådet, att klistra en papperslapp öfver namnet på den köpta hyffeln och en likadan på samma ställe på den af honom förfärdigade. Detta medförde den bästa följd. När gesällen kom och skulle taga sin hyffel och fick se två alldeles lika, tog han först den ena och så den andra, men hvilken som var hans kunde han icke afgöra, så fullkomligt lika voro de, och deruti instämde alla gesällerna på verkstaden. Papperslapparne borttogos nu, och så blef det bekant att Samuel Owen gjort den nya hyffeln, och så fick han så mycket beställningar på dylika hyflar, att han förtjänade 1 rdr för hvarje timme han kunde sysselsätta sig dermed. Nu var han i stånd att gå i skolan utan att lefva på förknappning, och han fick ändå så mycket öfver, att han kunde förskaffa sig nya och bättre kläder.

Så gingo $2\frac{1}{4}$ år. Då inträffade den vändpunkt i Owens lif, som förde honom till det yrke, för hvilket han bäst passade,

nämligen mekanikerns. Arbetet började aftaga för snickaren, så att Owen måste afflytta från honom. Han kom då till Bulton & Watts, hvilka höllo på att bygga ett stort fabriksverk för ångmaskiner nära Birmingham.

Owen arbetade här som gesäll, men när man kom derhän, att gjutningen skulle begynna, blef det fråga om att få skickliga modellsnickare, och af de 50 gesällerna som varit sysselsatta vid bygget skulle fyra utses. Samuel Owen var en bland dem. Han hade nyss gift sig, så att det var för honom en lycklig omständighet att få denna anställning. Men också kände han sig nu rätt nöjd och lycklig, och lifvet log emot honom. Han var ung, bara 20 år, stark och frisk, och förtjenade så mycket han behöfde för sig och hustru.

En dag, då den unge modellsnickaren var sysselsatt med sitt arbete, kom gjutmästaren till honom. Gjutmästaren hette Abraham Stoar, och egde rykte för sig att vara den bästa gjutare, som då för tiden fanns i England.

Sedan Stoar en stund stått och sett på modellsnickaren, sade han:

— Ni bör kunna bli något mera här i verlden än simpel arbetare, herr Owen, ni bör kunna ta er fram i verlden, ni synes ha hufvud för något bättre.

— Jag är nyss gift — svarade Owen — och behöfver allt hvad jag kan förtjena för hushållet.

— Nå väl? — frågade mr Stoar.

— Jag har ej råd att köpa mig några böcker, mr Stoar.

Master Stoar gick, men efter ett par dagar steg han åter in till modellsnickaren.

— Här är en bok, som ni skall läsa — sade han åt Owen — det är Ohlls encyclopedie. Här står en god beskrifning öfver Watts ångmaskiner. Studera den. Är det något ni inte begriper, så kom till mig.

Snickaren blef innerligen glad öfver denna välvilja af sin förman, och började nu studera ångmaskinen. Väl var det mycket han kunde hafva behöft upplysning om, men han var för blyg att fråga.

Men mr Stoar glömde ej sin lärjunge. Efter en åtta dagar var han åter hos honom.

— Nå, hur går det? — frågade han — har ni reda på ångmaskinen nu?

Och så började han examinera den förbluffade modellsnickaren. Men Owen stod sig bra, och allt mer och mer förnöjd blef den hederlige master Stoar.

— Hm — sade han när han fått den sista frågan besvarad — ni har nu reda på teorien, det har ni, och det så godt som jag. Resten får man reda på under praktiken, och den skola vi nu taga ihop med.

Och mr Stoar blef som en far för den lärgirige Owen, upplät för honom sitt bibliotek och gick honom tillhanda med råd och upplysningar. Fyra år arbetade nu Owen under honom dels på gjuteriet och dels på modellverkstaden.

Från denna sin beställning hos Bulton & Watts, och från den redlige och välmående mr Stoar flyttade Owen till Leeds till Morry & Woad, hvilka der egde ett stort fabriksföretag för ångmaskiner och på den tiden njöto det största anseende. Icke mindre än 250 arbetare voro anställda vid detta fabriksföretag. Owens göra blef att uppsätta de färdiggjorda maskinerna. I de anteckningar om sina lefnadsöden, som Owen sjelf uppsatt och som benäget blifvit oss meddelade, omtalar han "att vid denna fabriksföretag var det ingen, icke ens egarne, som kunde räkna quatuor species, undantagande bokhållaren på kontoret. Herr Morry sjelf gjorde alla sina kalkyler på tumstocken." Det var ej underligt därför, att Owen här blef ansedd som ett riktigt ljus. Han kunde både räkna och skriva och läsa, och visste till följd deraf en hel hop mera än alla de andra tillsammanantagna, fabrikssegarne inberäknade. Också blef han ett kärt sällskap för de sednare, medan han på sina lediga stunder meddelade undervisning förnämligast i räkning åt enhvar bland medarbetarne, som önskade det.

Emellertid började ett beslut att lemna England och resa till Amerika allt mer och mer mogna hos Owen. Hvad som bestämmer honom dertill, nämner han icke, men hans beslut gick blott till hälften i fullbordan. Han lemnade visserligen England, men han kom till Sverige i stället för till Amerika.

Då vistades i England en Svensk, kanslirådet, sedermera presidenten Edelcrantz, och han beställde hos Morry & Woad 3:ne ångmaskiner. För att uppsätta dessa äfvensom den fjerde, hvilken Edelcrantz köpte i London, behöfdes en skicklig man, och Owen blef af sina principaler förordad och af Edelcrantz antagen. Villkoren uppgjordes snart, och så följde Owen med Edelcrantz till Sverige. De tre ångmaskinerna, af hvilka en uppsattes på fabriksföretag Frisks klädesfabrik å Lidingön utanför Stockholm (denne sattes i gång julafton 1804), den andra på Ladugårdslandet och den tredje på Kungsholmen, voro snart i gång och gingo till sina egares fullkomliga belåtenhet.

Den fjerde ångmaskinen, som skulle uppsättas vid eldqvärnen, blef genom sitt slutliga användande af väsendtlig betydelse för

ångmaskinernas framtid i Sverige. När den ankom till eldqvarn, fann Edelcrantz att den var för liten för sitt ändamål. Han måste beställa en större. Men den ifrågavarande erbjöd han intressenterne i Dannemora grufvor att öfvertaga.

Vid Dannemora var nu visserligen en ångmaskin behöflig för att utpumpa det vatten, som fanns i grufvorna och som ansågs utgöra halfannan million kubikfot. Det var dock ej så lätt den tiden att sälja en ångmaskin här i Sverige som nu. Vål hade man läst och hört talas om, hvilka underverk som genom dem åstadkommits i England, men detsamma kunde hos oss på annat sätt åstadkommas. Grufegarne rådförde sig med kunniga män och begärde deras utlåtande, och detta utföll så, "att ångmaskiner icke dugde i Sverige, men kunde användas i England, i anseende till det låga priset på stenkol; för att utpumpa de 1½ million kubikfot vatten, som ansågos finnas i Dannemora grufvor, skulle åtgå 7 år och 40,000 kubikfamnar ved."

Detta utlåtande skickades till Edelcrantz, som öfversatte det på engelska och meddelade det åt Owen.

— "Nå", frågade Edelcrantz, sedan Owen genomläst det och infunnit sig, för att lemna sitt yttrande derom — "hvad säger ni, herr Owen?"

— "Finns der ej mera vatten än så" — svarade Owen och smålog med det lugn som öfvertygelsen skänker — "finns der ej mera vatten, så åtager jag mig att pumpa ur det på halft-annat år."

— "Och huru stor qvantitet ved erfordras?"

— "Det kan jag ej bestämma", genmälte Owen, "jag har dertill för liten erfarenhet af vedens användande."

Edelcrantz skref nu tillbaka till grufegarne och bifogade Owens yttrande. Det hade den följd att ångmaskinen köptes, och Owen anmodades att uppsätta densamma tillika med pumpverket. Alltsammans gick lyckligt och hade den bästa utgång. Den i grufvorna befintliga vattenmassan utgjorde 2½ millioner kubikfot, och till densammas utpumpande åtgick 2 år 4 månader samt 4,000 kubikfamnar ved.

Jultiden 1805 reste Owen åter till England, "och aldrig tänkte jag då" — plägade han säga — "att jag mera skulle komma tillbaka till Sverige!" — Sverige blef dock hans andra fädernesland.

Redan i Maj 1806 fick Owen, som då befann sig i London, bref från Edelcrantz med anhållan att han måtte komma öfver till Sverige för att sätta upp hans nya ångmaskin vid eldqvarn. Edelcrantz hade skrivit — sade han i brevet — till Morry, men

utan att erhålla något svar; det var därför han nu vände sig till Owen. Owen hade emellertid erhållit en god beställning i London, som han ogerna ville lemna, men svarade att han skulle skriva till Morry. Längre fram på hösten fick Owen åter bref från Edelcrantz, med begäran, att Owen för all del måtte komma öfver till Sverige; hans byggnad var nu så färdig att det blott fattades att uppsätta maskinen. Från Morry hade intet svar ankommit. Owen hade icke heller från Morry erhållit något svar på sitt bref, och derföre beslöt han då att resa. "Af ren tacksamhet för Edelcrantz' hederliga uppförande mot mig i Sverige" — skrifver han — "lemnade jag genast min plats i London." När han kom till Sverige, möttes han af den underrättelsen att bref kommit från Morry, att han med tre man vore på väg till Stockholm. Och mr Morry anlände också mycket riktigt med sina tre man.

Hvad var nu att göra? Mr Morry ville för ingen del afstå från sitt arbete. Edelcrantz förklarade dock, att det var mr Morrys eget fel, som icke besvarat brefven.

— "Då jag ej erhållit något svar å mina bref" — sade han — "så har jag vändt mig till hr Owen, och han har åtagit sig mitt uppdrag."

Saken slutade emellertid så, att Owen öfverlemnade arbetet åt sin forne principal, mot det att han erhöll fri resa åter till England.

Men Erdman och Wilke hade vid den tiden köpt Bergsunds gjuteri,*) och här blef Owen erbjuden plats som verkmästare. Efter något betänkande antog han platsen. Han var der 2½ år, under hvilken tid det förnämsta af honom utförda arbete var ett valsverk för plåtar till Klosters bruk i Dalarne. Det kom i gång 1808.

Från Bergsund flyttade Owen till eget hus och hem. "Jag köpte mig", säger han, "en egendom på Kungsholmen 1809, och började min rörelse med 2,000 rdr rgs kapital."

Owen anlade här sin bekanta mekaniska verkstad. "Detta var", tillägger han, "den första mekaniska fabrik i Sverige, och nu (1848) är det 26 stycken. Sedan den tiden har jag fabricerat öfver 60 ångmaskiner och öfver 1,000 stycken tröskverk, hvaraf en del blifvit exporterade till Danmark, Tyskland, Frankrike och Ryssland, utom qvarnverk och andra sorters maskiner."

En bland de svårigheter som mötte Owen, var den att finna dugliga arbetare. När han gjorde sin första gjutning på Kungsholmen, fanns der icke en enda man utom honom, som förstod

*) Det anlades redan 1770 af en Engelsman Lewis.

huru dervid skulle tillgå. Och denna olägenhet kunde icke med ens afhjelpas. Det fordrades den största ansträngning af Owens erfarenhet och vana, all hans — om vi så får säga — verksamhets-tillräcklighet, för att så småningom kunna arbeta sig ur denna fattigdom. Han slutade dock som en rik man, ty flera hundra skickliga arbetare, som alla blifvit inlärdade af honom på hans verkstad, utgingo från honom och förde konsten med sig rundt omkring i vårt land. Det var ett välsignelserikt arbete, och många, många äro de, som bevara Owen i tacksamt minne.

År 1812 började Owen experimentera med ångfartyg. De första försöken misslyckades. "Witch" och "Experiment" hette dessa ångfartygsförsök, men de gingo aldrig. Så gjorde han många försök med den s. k. propellern, men han kom till det resultat, att hjulfartygen gingo fortare. Ett fartyg som kungen lät bygga på Djurgårdsvarvet, och som förseddes med både hjul och propeller, visade samma resultat. "Hade jag haft tid och pengar", säger Owen, "kunde dock möjligtvis resultatet blifvit bättre. Med detta fartyg var emellertid det experimentet slut."

"Amfitrite", som derpå byggdes och som var försedt med 6 hästars maskin, var det första passagerarfartyg i Sverige. Det gjorde sin första resa till Westerås om hösten 1818. Sedermera gick det mellan hufvudstaden och Drottningholm. Med en otrolig hastighet har ångfarten sedan utvecklats sig i vårt land. I förhållande till vår folkmängd och våra tillgångar, anses i detta afseende vårt land intaga det tredje rummet bland världens nationer.

I 33 år arbetade nu Owen på sitt faktori, och han var ärad och ansedd, så väl af det allmänna som af den enskildte. Tillverkningsvärdet för de åren uppgick till icke mindre än 4½ miljoner rdr rmt. Det ligger i sakens natur, att en så omfattande verksamhet ej skulle förbises. Owen hade gjort sig förtjent om det allmänna, och erkännandet deraf från det allmännas sida förskaffade honom en listidspension af 2,000 rdr rmt årligen, som Rikens Ständer anslogo åt honom vid 1828 års riksdag. Likaledes fick han af Jernkontoret en årlig pension af 500 rdr rmt, för hans och hans hustrus listid. — Dertill blef han medlem af Vetenskaps-akademien och riddare af Wasa-orden.

År 1843 upphörde denna hans verksamhet.

Vi hafva i våra händer ett intyg på denna verksamhet. Det är skrifvet år 1843, och underteckadt af P. A. Tamm, C. D. af Uhr, N. G. Sefström och Carl de Geer. Det är synnerligen upplysande och det bästa vitsord för Owen. De undertecknade namnen tillhöra män, hvilka gjort sig högeligen förtjenta om den svenska industrien, förnämligast jernhandteringen.

"Allt detta", heter det deri, "anse vi, huru högt det än må uppskattas, vara obetydligt emot det gagn, som herr Owen åstadkommit genom de kunskaper och den arbetsskicklighet som han spridt. Till honom stå vi i förbindelse för den hastigt spridda kännedomen om tackjerns användbarhet för maskinerier, hvilken förr alldeles saknades. Han har varit vår första modellsnickare, vår första formare, vår första gjutare, och den som ända till i sednare tider tillärt de personer och arbetare, hvilka blifvit anställda vid de i flera provinser befintliga mindre gjuterier och mekaniska verkstäder, och som utan sådana biträden aldrig kunnat uppkomma. Sjelf har han äfven tillärt maskinsmeder, filare och svarfware, och endast derigenom har det varit möjligt att bringa åtskilliga fabriker i gång, att de från herr Owen kunnat erhålla skickliga personer sig till biträde. Genom resor till England, på dess egen bekostnad, har han också satt oss i tillfälle att begagna de nyaste uppfinningar, som der gjorts. Stockholm den 8 April 1843."

Det nämnda året måste han afstå all sin egendom åt sina borgenärer. Med det året slutar han också berättelsen om sina lefnadsöden, hvilken nedskrefs efter hans diktamen år 1848. "Orsaken till mitt fallissement", så slutar han denna sin berättelse, "var hufvudsakligen några större företag som slogo fel, äfvensom några af mina kreditorers stränghet emot mig, tillika med den svåra penningetiden. Detta tvingade mig att sauvera min person och öfverlemnna mina tillgångar till mina kreditorer, för att alla skulle ske lika rätt. Jag öfverlemnade visserligen dubbla tillgångar mot mina skulder, och om de hade förvaltats dem, — — så att om alla icke få fullt, är detta icke mitt fel."

"Efter cessionens början sökte jag ett lån hos Kongl. Majestät, för att reglera mina affärer och åter börja min fabrik, men detta blef afslaget. Verkstaden slöts år 1848."

"Jag har nu slagit mig på att urtappa mossar medelst ångmaskin, der det icke finnes några affall, och har redan ett stort företag under arbete."

Vi hafva hittills sett den hufvudsakliga gången af Owens yttre lefnadshändelser. Det återstår oss att kasta en blick på hans inre lif. Och äfven härutinnan är hans egen berättelse om sig i all sin enkelhet och konstlöshet serdeles upplysande.

"Till dess jag var 22 år" — säger han — "tänkte jag aldrig på religion, men ansåg mig vara en god kristen. Händelsen gjorde att jag en gång uti Birmingham gick förbi ett kapell, der mycket folk var. Jag gick in, och der var en mr Cooper, som höll sin afskedspredikan. Sedan jag hört honom, fann jag att jag behöfde

en bättre frälsare än min egen rättfärdighet. Efter den tiden började jag söka min själs frälsning."

Det är en bekant sak, att Owen var methodist, liksom att han var nykterhetsvän och nykterhetsföreningarnes egentliga stiftare i Sverige. Hans uppsatser innehålla åtskilligt som belyser denna sekts öde i Sverige.

Då Owen år 1825 gjorde en resa till England beklagade han för en vän, att det ej i Sverige fanns någon engelsk kyrka. Vännen rådde honom "att gå till missions-komitéen och der begära en missionär." Owen gjorde så och fick der det löftet, "att så fort man kunde få en för saken passande ung man, skulle han öfverskickas till Sverige. Följande året kom också en mr Stephens till Sverige. Excellensen De Geer hade upplåtit sin trädgårdspaviljong till hyresfritt begagnande och Owen inredde den på egen bekostnad till kyrka. Den 3 Dec. hölls gudstjenst der första gången. Stephens predikade då på engelska, men redan ett år derefter eller den 2 Dec. 1827 kunde gudstjensten förrättas på svenska. Kyrkan befanns snart vara för liten för den mängd af åhörare, som ditströmmade, men den begagnades dock fortfarande i 14 års tid, under hvilken tid en ny methodistpredikant, G. Scott, hitkommit och efterträdt Stephens, som lemnade Sverige 1830.

Redan 1833 var man betänkt på att bygga en ny kyrka, och greps det verket an med sådan kraft, att den nya kyrkan två år derefter var färdig. Det var isynnerhet den methodistiska central-komitéen i England, som förskjutit medlen till uppförande af denna kyrka, ehuruval äfven här ej så obetydligt insamlades från dem, som genom så väl Stephens som Scott blifvit dragna till denna religionssekt. Stockholms consistorium sökte uppställa åtskilliga hinder, "men" — säger Owen — "utan att göra afseende på consistorii memorial, beviljade Kongl. Maj:t att bygga kyrkan på samma grunder som vi begärt."

"Pastor Scott" — fortsätter Owen i sin berättelse — "gjorde en resa till Amerika (det var år 1840) för att samla pengar till kyrkobyggnaden. Under tiden han var i Amerika hade han nämnt de rådande lasterna i Stockholm, men han målade ut dem i ljusare färger, än hvad det står tryckt i offentliga handlingar, och hade också berömt svenska nationen uti flera afseenden. Men der voro två Svenskar af mindre hederlig karaktär, som hade hört honom och som skrefvo öfver till Sverige och vanställde hans tal, och på grund af dessa bref började de s. k. fria tidningarna att skrifa emot pastor Scott, och gemena rykten utspreddos öfver hela staden."

Sådan var ställningen, när pastor Scott återkom från Ame-

rika. Vi hafva här hört en af hans ifrigaste anhängare framställa saken, och vi hafva af honom det erkännande att Scott verkligen hållit det tal, som blef så förargelseväckande här i Sverige. Det var naturligt att han numera skulle röna mera motstånd än någonsin.

På den tiden — det var år 1842 — gafs i Stockholm på Mindre Theatern en pjäs benämnd *Jesuiten*, hvori Torslow på ett mästerligt sätt förstod att återgifva pastor Scott så väl till utseende som till sätt att vara. Detta gaf anledning till ett förfärligt tumult i kyrkan Palmsöndags-eftermiddagen, just som Scott höll på och predikade aftonsången. Man ville ingenting mer och ingenting mindre än med våld föra pastorn till theatern för att der se Jesuiten.

Efter denna händelse lemnade pastor Scott Sverige. "Så mycket" — säger Owen — "fick Scott för allt sitt bemödande att göra godt i Sverige. Han inbringade till Sverige 69,982 rdr banko, och i samråd med trenne andra personer inbragte han 100,000 rdr b:ko för tryckning och spridning af biblar."

Som vi nämnt, var Owen en ifrig nykterhetsvän. "Den första fråga jag gjorde Scott, när han kom till Sverige" — säger han — "var, om han hade några nykterhetsskrifter med sig." — Några dagar derefter tog Owen Scott med sig till öfverste Forsell, med hvilken Owen förut samtalat i ämnet, och der kommo de öfverens, att Forsell skulle sammankalla några af sina vänner till frågans diskuterande. Detta skedde, och af de tretton som sammanträdde, blefvo sju utsedde att utarbete ett reglemente för det blifvande nykterhetssällskapet. Men vi låta Owen sjelf tala.

"Första gången vi sammanträdde" — säger han — "ville de flesta *supa måttligt*, men jag opponerade mig deremot och fick en majoritet med mig; men på nästa sammankomst kom en prest och han ville supa, och då gingo tvenne öfver på hans sida. Då fick jag majoritet emot mig, men till följe derutaf funno vi oss föranlättna att sammankalla en större samling i Landtbruks-akademien, för att öfverenskomma om, på hvilken princip, den *måttliga* eller den *absoluta*, vi skulle grunda vårt reglemente."

Denna sammankomst hade dock den utgång, att Owen fick en afgjord majoritet emot sig. En måttlighetsförening stiftades, erkebiskop Wallin blef vald till ordförande och nio ledamöter tecknade sig.

"Jag frågade om det var tillåtet" — fortsätter Owen — "att stifta en annan förening, stödd på en absolut princip, hvilket besvarades med ja. Emellertid gjorde jag intet vidare vid det på två månader. Jag fann att måttlighetssällskapet icke gjorde några fram-

steg, hvarpå jag annonserade i tidningarna, att alla, som voro intresserade i saken, skulle infinna sig hos mig en viss dag. Det kom tillsammans omkring 100 personer, hvaraf 81 undertecknade reglementet. Inom några månader hade jag öfver 1,400 namn uti matrikeln, men derefter började ifvern aftyna och på 2 å 3 år hade jag gjort ganska ringa framsteg."

Derpå åstadkoms en ny förening under namn af Sveriges Nykterhetsförening, för hvilken "några bra och inflytelserika män sattes i spetsen, och under den tiden fick mr Scott åtskilliga penningesummor från Amerika, England och Petersburg. Nu har jag det nöjet att se mina bemödanden krönta med framgång."

Men så kommo mindre goda tider för den verksamme mannen. Vi hafva redan omtalat hans cession.

År 1847 kom Owen till Åkers styckebruk, der han blef anställd som verkmästare, men år 1851 måste han åter, till följe af en allt mer tilltagande sjuklighet, begifva sig till Södertelje att der genomgå vattenkuren. På hösten 1853 kom han åter till Stockholm och der dog han påföljande året den 15 Februari.

SIGFRID ARON FORSIUS.

LEFNADSTECKNING

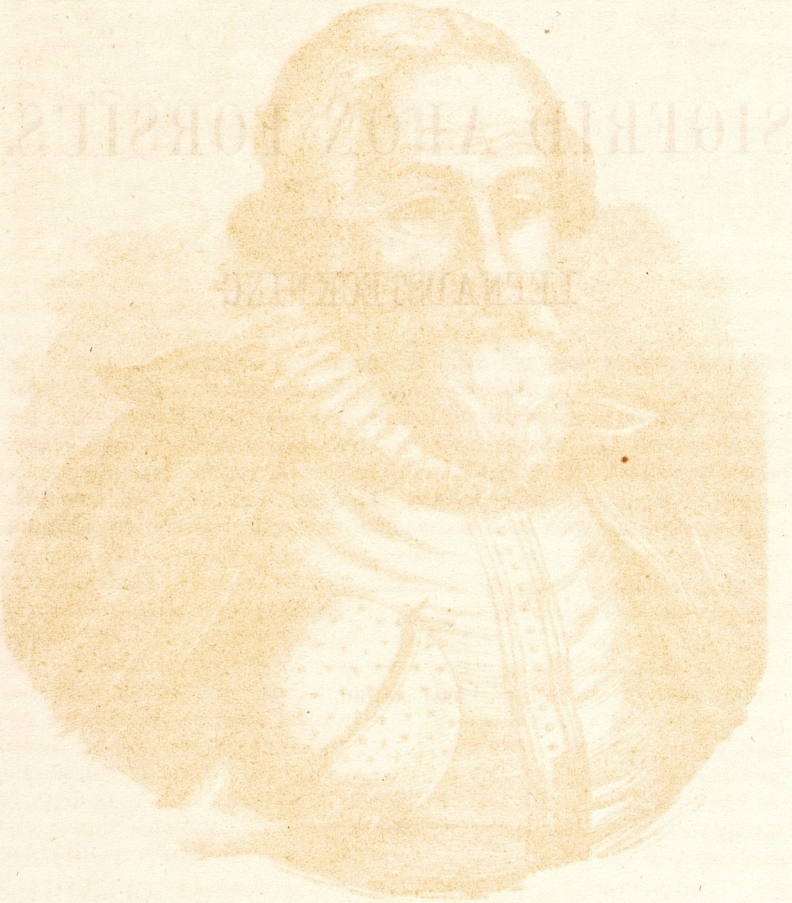
AF

G. T.

Med porträtt.

NORRKÖPING,
Föreningens Boktryckeri,
1863.

Stigrid från Forstas

Om det i allmänhet är värt att sätta sig in på de förhållanden som äro tillämpliga för ett nytt försvarssystem, så är det också värt att sätta sig in på de förhållanden som äro tillämpliga för ett nytt försvarssystem. Detta är en fråga som berör oss alla och som vi alla bör intressera oss för. Det är en fråga som berör oss alla och som vi alla bör intressera oss för.

Sigfrid Aron Forsius.

Om det i allmänhet är svårt att sätta sig in uti de förflutna tiderna, så att man kan se omkring sig och döma såsom de tidernas människor sågo och dömde, så är det ännu mera svårt att rätt uppfatta och se den enskildta tilldragelsen eller att liksom draga fram den enskildte ur massan och låta honom lefva om sitt lif i förgrunden af minnenas skådebana. Ännu mera svårt blir

det, om denne enskildte rört sig uti förhållanden, lefvat och trott på saker, på hvilka vi med vår upplysning kantänka se ned såsom på något rätt barnsligt.

Låtom oss till exempel förflytta oss till den tid — för tre århundraden sedan — då det hvarken fanns ångbåtar eller telegrafer, eller jernvägar, då krutet och boktryckerikonsten blott voro ett århundrade gamla, och då man ännu trodde att jorden var världssystemets medelpunkt, och att solen och de andra himmelskropparna vandrade omkring henne, då hela denna vetenskap inskränkte sig till det så kallade "stjerntyderiet", och då vid det sammansida stod "guldmakeriet", — dessa båda upprinnelser till astronomien och chemien, — är det månne så lätt att lemna bort all tanke på "vår upplysta tids" många förträffligheter och tänka och se såsom man på den tiden tänkte och såg? Det är dock nödvändigt, om man vill med övöld döma det framfarna. Åtminstone får man icke med högfärd vandra omkring i skuggornas land.

Sigfrid Aron Forsius var en man, som lefde på Carl IX:s, Gustaf Adolfs och Axel Oxenstjernas tid. Han var en af de lärda män på den tiden, och han fick just för sin lärdoms skull upplefva många skiftande öden. Han var född i Helsingfors — deraf tillnamnet — blef, efter fulländade studier utrikes, professor i matematik och fysik i Upsala, blef sedan kongl. astronom och kyrkoherde uti Riddarholms församling i Stockholm, men dog som kyrkoherde i Ekenäs stad i Finland 1637 öfver 80 år gammal. Se det är nu hans meritförteckning, och den innehåller ingenting obegripligt. Som mäster Sigfrid dock var en mer än vanligt framstående man för sin tid, hafva vi åtskilliga berättelser om honom, som icke finnas i denna hans meritförteckning. Denna är nämligen lik mången annan lärd mans, liksom den till sitt enklaste innehåll är lik hvarje människas. Ty derutinnan finnes en inskrift, gemensam för hela menskligheten, och den lyder så: "Menniskan, af qvinno född, lefver en liten tid, och är full med orolighet: växer upp som ett blomster och faller af: flyr bort som en skugga, och blifver icke."

Vi vilja här berätta ett par händelser ur hans lif.

Det var på eftersommaren år 1605, i Augusti månad. Der rädde mycken rörelse i Sveriges hufvudstad. Krigshären hade i början af månaden afseglat med flottan till Liffland, om hvilket land man då kämpade med Polockarna, och det var allmänt bekant, att konungen sjelf ämnade sig öfver till krigsteatern.

Detta bekräftades också snart, och dagen för resan var snart inne. Mäster Sigfrid satt om aftonen före denna dag i all ro vid

stt arbetsbord, då han helt plötsligt afbröts af sin piga, som kom inspringande i rummet.

— Mäster Sigfrid — sade hon — när jag kom ner på gatan, fick jag se ett stort, underligt sken på himmelen och ett himmels-tecken . . .

Mäster Sigfrid såg förvånad på pigan, och skyndade ned på gården, der också han fick se det besynnerliga himmelstecknet.

Följande dagen kl. 8 på morgonen stod mäster Sigfrid i drabantsalen på Stockholms slott. Han begärde att få tala vid konungen, förr än denne reste, och efter en stund fick han tillsgelse att infinna sig i konungens rum.

Konungen var synbarligen otålig, såg skarpt med sina stränga ögon på den bugande mäster Sigfrid och sporde, icke utan häftighet i rösten:

— Hvad vill du, mäster Sigfrid?

Denne lät sig emellertid ej förbrylla, utan omtalade med mycket lugn anledningen, hvarför han velat talat vid konungen.

— Och jag vill önska — så slutade han — att resan, som E. M. fuller satt sig före, måtte lyckligen aflöpa. Dock vore det mera önskligt, om E. M. ändrade uppsåt och satte denna resa tillbaka. Ty om E. M. ansätter resan och Lifflands inbyggare med krig antastar, så blifver hela E. M:ts krigsmakt slagen, och en stor lycka skall E. M. hafva för att med lifvet slippa derifrån.

— Nu kommer du åter, spåman, och förebringar något nytt — genmälte konungen, och borrhade sina blickar djupt i mäster Sigfrid, som om han velat genomskåda honom.

— Fuller är det nytt — svarade denne — men sådant nytt, som lärer hafva visst eftertryck med sig.

— Jag reser likväl åstad skall du veta; men du skall sträckas, och det skall du få se hafva verkan. Din spådom aktar jag intet.

Dermed vände Carl IX mäster Sigfrid ryggen. Konungen gick om bord och for till Liffland, der det olyckliga slaget vid Kerkholm tycktes bekräfta spådomen.

”Våra lupo och läto hacka sig i nacken som en hop höns” — skref konungen till rådet några dagar efter nederlaget — ”flydde för en ringa hop, der de voro fyra eller fem mot en, och lemnade oss på platsen — hästen störde under oss, och hvar en Liffändare Henrik Wrede ej varit, hade vi lefvande eller död kommit i fiendens händer.”

Spåmannen åter lades på sträckbänk och satt sedan i fängelse tills konungen kom hem om julen, då han fick sin frihet åter.

Händelsen är upplysande för tiden. Mäster Sigfrid var dock

en bland de lärdaste på sin tid — och likväl ler nu en skolgosse åt honom. Men der ligger tre århundraden emellan!

Det der att tyda människors öden efter himmelens tecken och under, kallades "tecknatyderi" eller "stjerntyderi" eller med ett lärdt ord *astrologi*. Mäster Sigfrid var en sådan astrolog. Vi göra, som kungen, "vi akta den icke", denna astrologi, men på Sigfrids och Carl IX:s tid voro de ganska många, som aktade på densamma, och det ej blott bland massan af folket, utan bland samhällenas högst uppsatte män.

Men oaktadt all sin böjelse för astrologien och äfven chiromantien, eller konsten att spå i "hand", var dock Sigfrid Aronus vårt lands förste astronom. Det förra var lika mycket tidens fel, som hans, det sednare — det är hans ära. I sammanhang med hans stjernkunskap utgaf han under en följd af år almanackor, men äfven så kallade *prognostica* eller förutsägelser om hvad som under det kommande året skulle inträffa. Almanackor utgaf han för 9 år, *prognostica* för 16.

Största förtjensten har dock mäster Sigfrid om vårt kartverk. Han sändes nämligen af konung Carl IX att tillsammans med en Hieronymus Birkholter år 1660 göra en resa till Lappland och der anställa astronomiska och geografiska observationer. Forsius färdades allt upp till Ishafvet och uppsatte sedermera öfver denna resa "en märkvärdig beskrifning jemte tabeller", som fordom funnits uti arkiverna. Efter denna resa blef han professor i fysiken och astronomien vid Upsala akademi 1603. Sedan blef han, som vi nämnt, kyrkoherde i Riddarholmsförsamlingen. Men den olyckliga utgången af hans försök att varna kungen, botade lika litet den lärde mannen för hans kärlek till det underbara, som det var det enda onda han hade för den att utstå.

Forsius hade i förtalet till en af sina almanackor anfallit det allt för yppiga lefnadssätt, som några af konungens gunstlingar förde, såsom Erik Jöransson Tegel, Chesnecopherus och Erik Olofsson. Dessa visste genast att framställa den lärde presten såsom en stämplare med Sigismund och fienden mot kungen, — och så blef Forsius åter kastad i fängelse på Örebro slott. Det var år 1610. Här utstod han mycket ondt och mångahanda vedermodor, och "det enda medel, hvarigenom han fick någon lindring och understöd var" — såsom han sjelf säger i en skrift till consistorium i Upsala — "att drottningens jungfrur och pigor understundom besökte honom i fängelset, till att låta spå sig i händerna, och af varkunsamhet sände honom mat och penningar, för det han deruti förnöjde deras nyfikenhet."

Ur detta fängelse befriades dock Forsius redan följande året,

och tilläts såsom skadestånd begära hvad beställning han åstundade. Mäster Sigfrid begärde det minsta pastoratet i riket. Ekenäs var ledigt i Finland, och detta fick den förföljde kyrkoherden jemte konung Gustaf Adolfs donation på 50 tunnor spanmål årligen.

Här fortsatte nu Forsius sina studier och sitt stjerntyderi, och man kunde ibland få se honom hela nätterna ligga ute på marken, för att göra sina observationer. Han var då klädd i lappmudd och hade en stor bok på bröstet. Detta sätt att studera var emellertid förenadt med faror af en helt annan art, än dem mäster Sigfrid förut varit utsatt för. Det hände nämligen att vägfärande, som händelsevis fingo se den besynnerliga figuren, togo honom för spöke, och det berättas till och med, att en resande en gång skjutit efter det förmenta spöket.

Såsom bevis på tillförlitligheten af hans spådomar, berättas äfven följande tilldragelse:

En half mil utom Ekenäs låg egendomen Sälvik, och der rustades en dag till bröllop. Kyrkoherden mäster Sigfrid och jemte honom en mängd personer från Ekenäs voro ditbjudna.

Bröllopsdagen randades med det herrligaste väder, och Ekenäsboarna gladdes sig åt det nöje som väntade dem. Men just som de höllo på att rusta sig i ordning till färden, hvilken skulle tagas öfver sjön till Österbystranden och sedan landvägen, fick man se mäster Sigfrid till häst komma ridande gatan utför. I hvarje hus, der han visste att bröllopgäster funnos, gick han in och varnade dem att fara öfver sjön. Se saken var den, att mäster Sigfrids almanacka spådde storm för den dagen, och kyrkoherden var så fullt öfvertygad om sin sak — han var deruti något olik vår tids almanacksförfattare! — att han med all gewalt ville förmå de bjudna att göra honom sällskap landvägen. Dertill kunde dessa dock på inga vilkor förmås. Dagen var så vacker, ej ett moln på himlen — spådomen om stormen — menade man — fick stå för mäster Sigfrids räkning. Och så foro de öfver sjön, som de hade beslutat.

Men de kommo aldrig fram till bröllopgården. De hade knappt hunnit halfvägs, förr än de öfverföllos af den häftigaste storm. Den stora, fullastade båten fylldes med vatten och kantrade, så att ingen af alla dem som sutto i den räddades.

Under tiden red mäster Sigfrid landvägen och kom lyckligen fram.

Till minne af händelsen restes på Sälvikslandet, midt för der de olyckliga omkommo, ett kors af träd, och ännu på 1760-talet lefde der i trakten personer, som viste att tala om det då murkade och nedfallna korset, och om mäster Sigfrid och hans profetia.

År 1637 var mäster Sigfrid stadd på resa, och kom derunder till en vän som låg sjuk. Den sjuke blef glad öfver vännens besök och de samspråkade länge med hvarandra, hvarunder det tydligen framlyste att den sjuke var nöjd med Herrans vilja, om så skulle vara, att han nu skulle skiljas hädan.

— Men säg mig — sade slutligen den sjuke — säg mig, vän Forsius, du som vet så mycket, är denna sjukdomen till döds?

— Efter jag nu hör, att J ären nöjd med Guds vilja — svarade Forsius — så vill jag säga eder, att i morgon denna tid är eder tid — och må jag det tillägga, att i morgon sex veckor till är min tid kommen vid samma stunden.

Klockan var då 2 efter middagen, och dagen derpå vid samma tid dog den sjuke, och 3 veckor derefter dog också mäster Sigfrid.

Han befann sig då i Helsingfors, så att hans dödsort blef densamma som hans födelseort.

Bland det myckna, som mäster Sigfrid har skrivit, torde det som af honom mest blifvit läst, vara det minst bekanta. Han har nämligen författat psalmen n:o 207 och öfversatt från tyskan n:o 286 i gamla svenska psalmboken. I båda dessa psalmer utgåro versernas begynnelsebokstäfver på samma gång begynnelsebokstäfverna af mäster Sigfrids namn. Numer 2 äro de båda omäändrade. I Runebergs bearbetning af psalmboken lyda de tre sista verserna af n:o 207 så:

När all hjälp ute är,
Och ingen vän blir när,
Guds hjälp då först begynner,
När menskors hjälp försvinner;
Gud kan allt väl förskylla,
Och dig med fröjd uppfylla.

Uppå hvart hjertats sår
Af Gud du balsam får;
Till honom må du längta,
I sorg som glädje trängta;
Han kan allt väl förskylla,
Och dig med fröjd uppfylla.

Sist beder jag min Gud,
Att från hans helga bud,
Hans löften nåderika
Jag aldrig må bortvika.
Gud, se till mig elända,
Och gif en salig ända!

Försök till
LÄROBOK I SVENSK HISTORIA
för Folkskolor och Nybegynnare,

af

C. Georg Starbäck.

Pris 50 öre i pappband.

Om denna lärobok yttrar folkskole-tidskriften "Föreningen":

Det är med synnerligt nöje vi hafva genomläst denna lilla lärobok i Fäderneslandets Historia, författad af en man, hvilken helt och hållet egnat och egnar sig åt det svåra arbetet, att göra det möjligt för vårt folk att lära känna sig sjelft, sitt land och sina minnen. Hans berättelser ur Svenska Historien äro af en hvar för väl kända, att vi här skulle behöfva framhålla hans lärobok såsom någonting nytt och okänt. Vi vilja blott framställa en kort öfversigt af bokens innehåll, för att i vår mån bidra till dess bekantgörande och spridning.

Den är indelad uti trenne afdelningar, innefattande vår *Sagoider*, vår *Medeltid* och vår *Nyare tid*. Den första perioden har författaren på ett särdeles lefvande sätt lyckats framställa genom sagorna om *Odin*, om *Bröt-Anund*, om *Ingjald Ilbråda*, om *Bråvalla slag*, om *Ragnar Lodbrok och hans söner*, samt om *Olof Skötkonung*. Man kunde visserligen tycka, att detta innehåll är allt för litet och afstympadt; men må man taga kännedom om boken, och man skall finna, att de 14 sidorna innehålla fullt ut allt hvad man billigtvis kan begära att ett folkskolans barn skall kunna läsläsa af denna tid. Hvad barnet på ett lätt och, att vi så må säga, lekande sätt inhemtat af dessa sagor, får det ytterligare genomgå i en öfversigt af perioden, som mera uteslutande framställer *landet, folket, dess seder och karakter* samt *statsförfattningen*. *Medeltiden* sönderfaller helt naturligt i trenne perioder: *Öfvergångstiden*, *Folkungatiden* (den egentliga medeltiden) och *Unionstiden*. Följande samma principer som i den förra perioden, har författaren äfven här på ett särdeles lyckligt sätt förmått skilja mellan hufvudsak och bisak, utan att derigenom kännedom om tidslynnat och de viktigaste sakerna, d. v. s. sådana, hvilka kunna och böra bibehållas i minnet, kunna sägas på minsta sätt hafva lidit. Och derom måste hvarje något erfaren skollärare vara med författaren ense, att det icke är mängden af namn, årtal och fakta, som skänker en historia värde, och gör mannen, som eger all denna rikedom, någon nytta, utan att det tvertom är den enkla, men lefvande och klara bilden af folket, sådant det varit från sin historias morgon, och huru det så småningom utvecklats sig; alldeles som, när man vill hafva ett arbete utfördt, man först frågar om byggmästaren är duglig, och alldeles icke *när*, eller *hvar*, eller *huru* han förvärfvat sig än det ena, än det andra af denna duglighet. Utan tvifvel äro striderna mellan nationaliteterna, herreståndets och presteståndets uppkomst samt hedendomens försvinnande hufvudsak för denna tidrymd, och konungarne endast viktiga för så vidt som de ingripit i detta samhälls-arbete. Vi finna också här *Inges d. ä.* (Blot-Sven), Erik den Heliges och Erik XI:s regeringar företrädesvis skildrade. — Samma måtta, svårare att iakttaga i mån som händelsernas ström blir rikare, finna vi författaren allt framgent bibehålla, me-

dan han ständigt, med den största reda och klarhet samt enkelhet och åskåd-
lighet i sitt framställningssätt, söker sätta liksom i förgrunden de *namn*, vare
sig konungars eller icke konungars, hvilka äro förknippade med något verkligt
steg framåt i vår samhälls-utveckling. *Birger Jarl, Magnus Ladulås, Thorkel
Knutsson och Magnus Eriksson* äro fullt talande representanter för vår medeltid
eller Folkungatiden, liksom *Dalkarlarnes uppresning under Engelbrecht och Stu-
rarne* bäst framställa brytningstider mellan hvad vi kalla Medeltiden och den
Nyare tiden. Isynnerhet framstår författarens sjelfbeherskning då han icke,
såsom de flesta af sina föregångare, lättit förleda sig att upprepa de romantiska
berättelserna om Gustaf Wasas ungdomsöden, hänförande med rätta denna del
af historien till *läseboken. Gustaf Wasa och hans söner* utgör första kapitlet
af denna period, som vidare är indelad i: 2) *Sveriges storhetstid*, 3) *Frihetstiden*,
4) *De båda Gustafverna*, och 5) *Det nya ståtsskicket efter 1809*. — Redan denna
indelning visar, att författaren rört sig på ett fält som är hans egendom, och
att boken är resultatet af ett mångårigt och utmärkt lyckadt arbete inom skolan
sjelf och en derigenom förvärfvad erfarenhet. Ingenstädes finner man ett fak-
tum eller datum, som ej är af sin vikt och betydelse fullt berättigadt, medan i
period-öfversigterna, hvilka i denna sista afdelning äro utförda vid hvarje kapi-
tel, uppmärksamheten ständigt fästes på *det inre utvecklings-arbetet, folkandan,
sederna, vetenskaperna och samhällsförfattningen*.

Vi anse oss med skäl böra förorda införandet af denna lärobok vid folk-
skolorna, icke blott för dess värde såsom *lärobok*, utan äfven emedan den, till-
sammans med *läseboken*, med hvars utarbetande författaren är sysselsatt, och
hans allmänt kända berättelser ur Svenska Historien, bildar ett sammanhängande,
systematiskt helt.

Det må nämnas, att läroboken blifvit antagen för folkskolorna i Stock-
holm och Göteborg med flere städer.

Berättelser

ur

Svenska Historien,

af

C. Georg Starbäck.

3 delar äro utkomna. Pris 1 rdr 50 öre per del.

Detta arbete har genom sin ovanligt stora spridning vitsordat det fördel-
aktiga omdöme, som svenska pressen både i hufvudstaden och landsorten tiller-
kännat detsamma. Vi vilja endast fästa uppmärksamhet på dess lämplighet till
premier vid så väl de högre elementarläroverken som vid folkskolorna, äfvensom
att det redan vid flera af de förra blifvit begagnadt som *läsebok*.

Från Föreningens Boktryckeri i Norrköping hafva utkommit och säljas i alla rikets boklädor:

Om

Svenska Hemman

deras uppkomst, skattläggning och indelning m.

af Gust. Jonzon.

Andra Upplagan. Pris. 75 öre.

ADAM B. DE.

Två delar à 2 rdr.

Denna öfversättning från engelskan, som nämnd i våra tidningar, förtjenar att af allmän fick uti England inom kort tid tvänne dryga r

på det fördelaktigaste blifvit om-
setten uppmärksammas. Originalen
upplagor.

Carl v . Linné,

af

Med talrik J. G. Stbk.

Knappast lærer väl när 3 illustrationer. 50 öre.

denna väl skrifna lefnadsteck-
samling sådana små böcker
galleri. Vid kontant hand-
mier i skolorna är detta

got arbete mera egna sig till en allmän läsning än
ning af vår store Linné. Arbetet är det första af en
r, som utgifves under namn af Historiskt Bildergal-
del af minst 50 ex. lemnas 33 1/3 proc. rabatt. Till pre-
arbete särdeles lämpligt.

Georg Stephenson,

af Z.

Med 7 illustrationer. 25 öre.

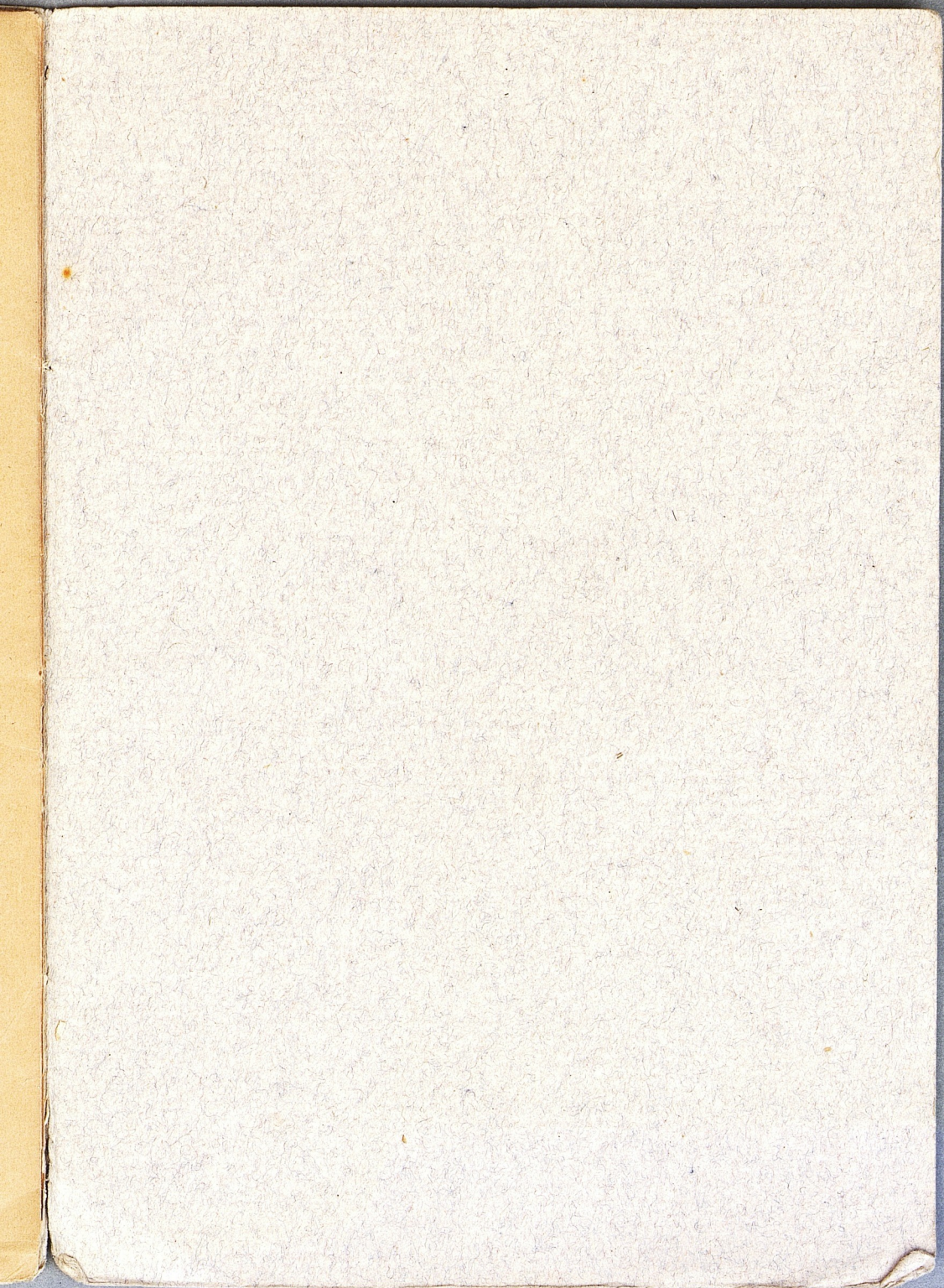
Detta
leri utkom
33 1/3 proc.
100. re
batt.

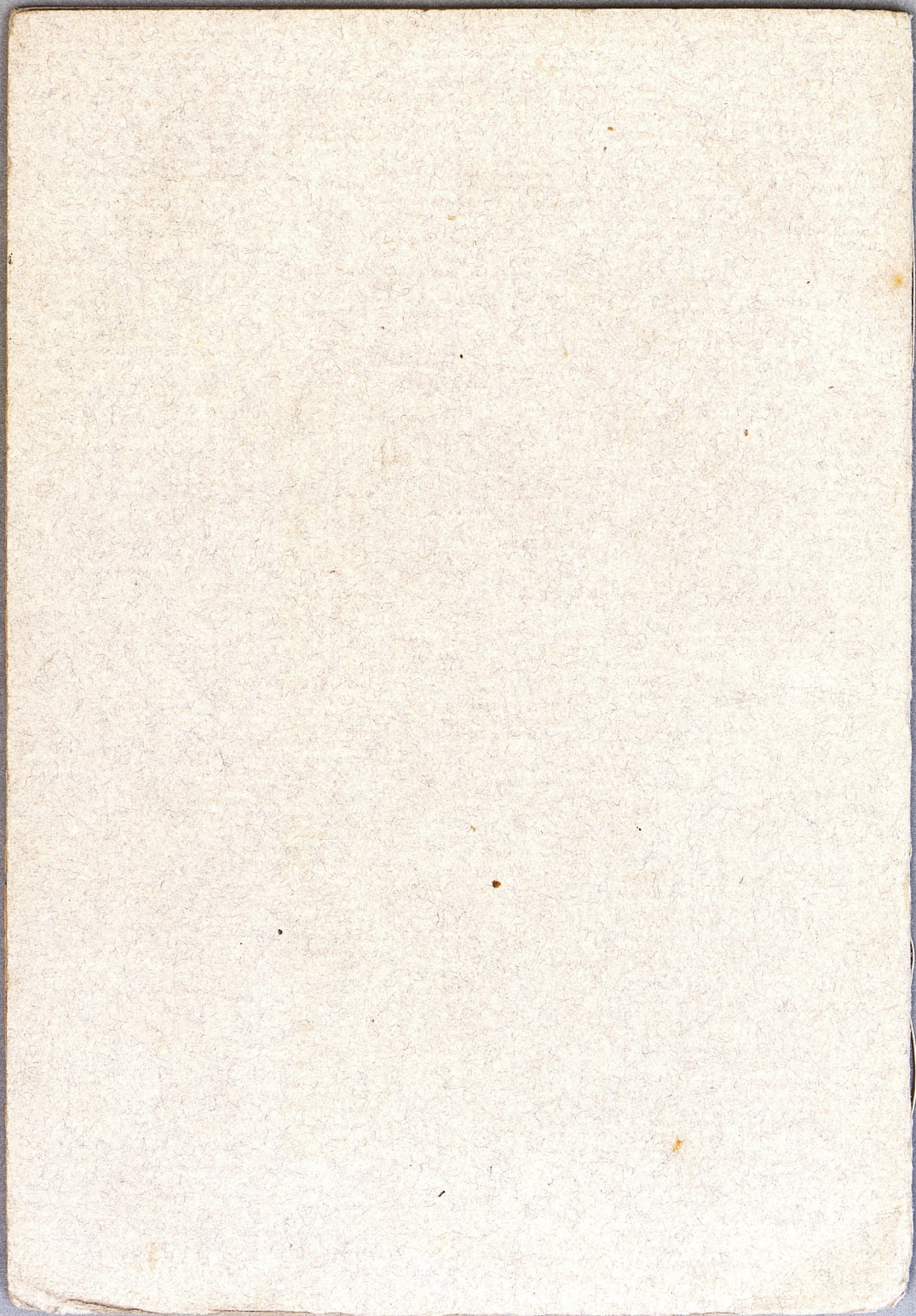
Med 7 illustrationer. 25 öre.
Arbete är det andra af den under namn af Historiskt Bildergal-
nde samling små böcker. Vid kontant handel af minst 50 ex. lemnas

Fjerde
innehåll:

Häftet af Historiskt Bildergalleri kommer att
biskopen, doktor Jesper Svedbergs lefnadsteckning.

Pris: 25 öre.

www.books2ebooks.eu